

Windows 10 – poklonu se ne gleda u zube¹

Vladimir Štambuk

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Srbija

doi: 10.5937/comman11-11253

Sažetak: *Retko, samo jednom pre, Microsoft je korisnicima ponudio nešto besplatno. Ovaj put to je Windows 10 platforma. Razlozi nisu altruistički. Razlog je u tome da na taj način Microsoft namerava da bude, ako ne jedini, onda dominantni provajder kompjuterskih platformi za ceo svet. Pokazalo se da je fijasko sa Windows 8 učinio da Windows 10 bude besplatan za preuzimanje u periodu od godinu dana. Taj period sada ističe i Microsoft je u velikoj meri uspeo da postane vrlo značajan faktor u PC i sličnim mašinama, zapravo dominantan. To će ostati tako godinama i odrediće sudbinu korisnika skoro autonomno.*

Ključne reči: *Windows 10, Windows platforma, besplatno, posledice besplatnog skidanja sadržaja, budućnost Windows-a*

1. Uvod

Po prvi put u istoriji ili, tačnije rečeno, od kada postoji, Microsoft je odlučio ove godine da pokloni svoj operativni sistem. Istini za volju, davno pred kraj prošlog veka napravio je sličan potez koji ga je lansirao u svetske vrhove. To je bilo kada je svakom kupcu sistema *Windows* počeo da poklanja *Internet Explorer*. To je u tom momentu bilo veliki potez. U to vreme je postajao na tržištu samo jedan program koji je omogućavao automatski pristup internetu i koštao je neverovatnih tadašnjih hiljadu dolara (u današnjim cenama to bi bilo verovatno blizu deset hiljada dolara). Tim potezom *Microsoft* je postigao dve stvari. Prva je bila da je sasvim uništio svog protivnika. Fox se pojavio ponovo na tržištu tek nekih skoro deceniju kasnije kao relativno mala firma. Druga stvar koja

¹ Profesor dr Vladimir Štambuk preminuo je 24. jula 2016. Redakcija časopisa CM objavljuje ovaj tekst u znak sećanja na svog dugogodišnjeg saradnika i profesora u kolektivu izdavača, Fakultetu političkih nauka u Beogradu.

je bila važnija jeste da je *Microsoft*-ov tim potezom postao dominantni igrač u razvoju i korišćenju interneta.

Microsoft je već usvojio tehniku padajućih menija i ikonica i time postao, ako ne najjači, a onda konkurentni ponuđač programa za obradu teksta, konektovanja na internet. Nepotvrđena priča koja je u velikoj meri potisnuta, što joj verovatno daje verodostojnost, jeste da je vlasnik *Microsoft*-a jednog dana posetio kompaniju *Apple*, gde su mu ponosne kolege pokazale svoj sistem ikonica i padajućih menija. On je to pažljivo gledao i odmah otišao kod svojih stručnjaka, programera i zatražio od njih da naprave isto, ali kao *Windows Microsoft*. Dogovoreno, učinjeno. No, *Apple* je, kada su se na tržištu pojavili *Windows*-i *Microsoft*-a protiv ovoga podneo tužbu o krađi. Nakon dužeg suđenja, sud je došao do Solomonskog rešenja. Jeste tehnologija koju su upotrebili u *Microsoft*-u „pozajmljena“ od *Apple*-a, ali je za proizvođače bolje da na tržištu ima sličnih konkurentnih programa, te se *Microsoft* oslobađa tužbe.

Sa ta dva aduta, novom *Windows* tehnologijom i sa *Internet Explorer*-om, *Microsoft* je krenuo u osvajanja sveta. Jedno vreme, početkom veka izgledalo da će uspeti. No, 2004. godine pojavio se agresivni konkurent – *Google*. Počeo je sa davanjem u domenu imejla velikih boksova, to jest prostora u kojem su korisnici mogli da ostavljaju svoje dobijene imejllove. Time je stekao velike simpatije, ali i znatan broj korisnika. Tim jednim potezom *Google* je zbacio *MSN* sa vodećeg mesta u domenu korisnika interneta.

Mora se reći da je *MSN*-u trebalo dosta vremena, skoro dve godine, da i on prihvati da daje mnogo veće boksove korisnicima jer je prebega bilo sve više. Ima jedno nepisano pravilo koje se uspostavilo u svetu korisnika softvera. Jednom skinuti softver, osim ako se pokaže kao potpuno nevijabilan, ostaje trajno opredeljenje datog korisnika. To pravilo je *Microsoft* koristio do maksimuma. Nadao se da će činjenica da se *MSN* u to vreme masovno koristi kao softver za komunikaciju u domenu imejla bitno uticati na to da korisnici ostanu na korišćenju *Internet Explorer*-a kao načina komuniciranja na internetu. No, mamac da će se dobiti veliki boks u kojem će moći da čuvaju sve imejllove koje su dobili, recimo, za godinu dana, bio je preveliki. Masovni beg ka *Google* kao pretraživaču je imalo za posledicu sredinom prve decenije dvadeset i prvog veka, posle nekoliko godina neodlučnosti, da je i *MSN* pojačao svoje servere i omogućio nešto veće bokseve.

To je u stvari bila prva velika greška koju je *MSN* napravio, ali ne i poslednja. *Google* se pokazao kao dinamičniji sistem i kao agresivan menjač datosti u svetu IT. *Google* je uveo skoro besplatno korišćenje svih oblika softvera koje je

on propagirao, ali je zato duboko i nepovratno promenio ekonomiju kapitalističkog sveta. Sve što je mogao, dao je svima besplatno na korišćenje, ali je zato uveo reklamu koja danas poprima kancerozne oblike i preko njih naplaćivao ne samo svoje troškove, već ostvarivao veliku dobit. Ali to je sasvim druga tema.

Za razliku od *Google-a*, *MSN* je svoju strategiju oslanjao na to da korisnik mora da plati, i to unapred, sve što ima nameru da koristi kao aplikacije. Tako je vremenom stekao veliki broj korisnika, uglavnom jer je bio jedini pored *Apple-a* koji je svoju klijentelu nalazio u relativnom ograničenom broju univerzitetskih i naučnih korisnika i obezbedio skoro monopolistički položaj. S jedne strane, nije bilo konkurencije *MSN* koji je izabrao versalitetni pristup stvaranju svojih aplikacija, za razliku od *Apple-a* koji je bio više specijalistički orijentisan, a sa druge građena navika od više od deset godina u celom svetu je stvarala uverenje *MSN* da je on apsolutni vladalac i da mu verni korisnici neće pobeći. *Google* je to demantovao. Broj prebega je bio toliki da je *MSN* počeo da misli kako da mu oponira.

Stvar se komplikovala kada je *Google* počeo da gradi novi operativni sistem koji je davao besplatno. Mali proizvođači kojima je *Google* otvorio vrata saradnje bili su srećni da stvaraju veliku količinu aplikacija koje su davali besplatno ili uz neznatne manje sume prodavali korisnicima *Google*-ovog sistema. *MSN*, dosledan svojoj logici i svojoj strategiji, na to je odgovorio početkom druge decenije dvadeset i prvog veka izbacivanjem na tržište novog sistema koji je dobio naziv *Windows 8*, a kasnije *8.1*. Naravno, taj sistem se prodavao i to po znatnoj ceni (*Windows 8*). Posle debakla koji je usledio, *8.1* je bio besplatan..

Šta je uslovalo debakl sistema *Windows 8*? Kao prvo, njegova kompletna nepotrebnost. *Windows 7* se pokazao kao relativno stabilan sistem sa nizom elemenata na koje su se korisnici navikli, pre svega mogućnost da jednim klikom dođu do spiska svih programa instaliranih na računaru. U stvari, nije postojao bilo kakav racionalan razlog da se na tržište izbaci novi sistem. No, *MSN* je smatrao da će, ukoliko izbaci novi sistem koji se uglavnom razlikovao od *Windows 7* po tome što mesto spiska instaliranih aplikacija ponudi pločice sa imenima dela aplikacija na početnom ekranu, novost sama po sebi biti tolika da će privući verne korisnike *Windows-a*. Novitet je stvarno bio radikaln. Do tada, početni ekran je bio pozadinska slika sa nizom ikonica odabranih aplikacija. Sada se ekran sa kojim je korisnik morao da operiše sastojao od niza sličica, u stvari uvećanih ikona, koje su prekrivale ceo ekran. Druga velika novost jeste da je *Windows 8* bio sposoban da bude korišćen i taktilno. To je bio odgovor na operativni sistem *Google-a* koji je to uveo za sve svoje korisnike platforme *Android*.

Problem sa *Windows 8* je bio u tome što se promenio pristup korišćenju aplikacija, a sa druge strane mnogim korisnicima PC uveo je taktatilno korišćenje ekrana, što se pokazalo kao nefunkcionalno jer su ekrani PC uglavnom udaljeni od korisnika. U krajnjoj liniji, cena i od nekoliko stotina dolara za jednog korisnika nije tako strašna. No, kada se moraju platiti nameti koje može da ima neko srednje, pa i manje preduzeće, da montira novi sistem, troškovi postaju veoma ozbiljni. Ako se tome doda da posle uvođenja novog sistema za privredu ponovo treba izvršiti obuku svih zaposlenih za novi sistem, onda su stvarni troškovi značajni.

Većina privrednih subjekata u SAD još uvek koriste *XP Windows-e*, jedan deo je prešao na *Windows 7*, a tek manji deo na *Windows 8*. Prema podacima od kraja juna 2015. godine, tek je u tom momentu broj korisnika *Windows-a 8* dostigao broj onih koji još uvek koriste *XP* platformu *Windows-a*.

MSN se našao u situaciji da mora da se odrekne barem delimično svoje filozofije koja se sastojala u tome da ništa ne da za džabe i da sve svoje proizvode naplaćuje unapred. Suočen sa jedne strane sa filozofijom *Google-a* i *Android-a* da sve ili skoro sve daje besplatno, a sa druge sa opadajućem brojem svojih korisnika, pogotovu kada se radi o tabletima i mobilnim telefonima koji svi rade na *Android* platformi, a postaju sve popularniji mediji u zameni *PC*, *MSN* je morao radikalno da se menja. No, stari pirat, i ako se nešto prilagodio nastalim promenama, nije u stvari promenio svoju ćud.

MSN i dalje planira da od *Windows-a 10* uzme što je moguće veće pare. Da bi to postigao, morao je napraviti žrtvu. Svi legalni vlasnici *Windows-a 7, 8 i 8.1* će, pod uslovom da su privatnici individue, dobiti osnovnu verziju *Windows-a 10* besplatno. Pošto se ne znaju tačne brojke, njih možda donekle zna sam *MSN*, pojedinačnih korisnika ovih verzija *Windows*, može se samo nagađati koliku je žrtvu na taj način sebi nametnuo. Najniži broj o kojem se spekulise je oko osamsto miliona, a neki tvrde da se radi oko milijardu, a možda i više korisnika.

2. Zbog čega je Majkrosoft povukao takav potez

Zbog opasnosti da bude marginizovan, *MSN* je rešio da svoj uticaj i svetsku dominaciju obnovi oslanjanjem na dva faktora. Prvi je navika koju su mnogi stekli da koriste *Windows*, a drugi je se ogleda u najnižem obliku dodvoravanja korisnicima, deljenja besplatne platforme *Windows 10*. Kao stare razgažene papuče, *Windows-i* imaju svoju klijentelu koji se u tim starim papučama osećaju

dobro i komotno. Još ako joj neko ponudi da joj te stare papuče besplatno popravi, gde će veće radosti i sreće. Koliko god ovaj pristup izgledao banalan, on ima značajnu i veliku ulogu. Psihološki, ona je utoliko veća što se dešava nakon skorog fijaska sa *Windows*-ima 8. *MSN* je nesumnjivo priznao grešku i napravio novu kopiju svog programa i, kao izvinjenje, kao sopstveno kaštigovanje, daje svim individualnim korisnicima besplatnu kopiju *Windows*-a 10.

Na taj način, imajući u vidu prošla iskustva, svaki korisnik koji dobije besplatnu kopiju *Windows*-a 10 je psihološki uštedeo barem 200US \$. Ta i takva ušteda nije zanemarljiva i ona predstavlja veliki mamac za sve korisnike, pre svega one u SAD. No, ona predstavlja nadu da će se u tom značajnom segmentu *MSN* menjati i da će se priključiti svim onima, a pre svega *Google*-u koji već po navici svoje aplikacije daju besplatno. Ako se tome doda da je *MSN* ponudio besplatno svoj trofejni program *Microsoft Office* za sve korisnike *Android* sistema, a to se, pored tableta, pre svega odnosi na pametne mobilne telefone, čiji je broj, bez obzira na visoku cenu, u porastu, onda mnogi optimisti misle da je *MSN* na putu svoje promene. U tome greše.

MSN ne daje *Windows 10* besplatno privredi. A tu je najveći broj korisnika koji i imaju novca. Taj segment potrošača *MSN* softvera nije najsrećniji, niti najspremniji da ponovo ulaže velike pare za novi sistem. Razlozi su dvojaki. Prvi jeste da postojeće verzije *Windows*-a koje koriste, od *XP* do 8.1, sasvim dobro funkcionišu i na njih su oni koji ih koriste navikli. Drugi razlog se ogleda u tome što *Windows*-i nisu toliko različiti od prethodnih verzija. Nešto šminke i neke minorne promene. Dve glavne se ogledaju u tome što se *Windows 10* može paralelno primenjivati na svim postojećim platformama. Pošto se poslovi u privredi obavljaju sve više i više u pokretu ili od kuće posle radnog vremena, ta karakteristika novih *Windows*-a omogućava da računar i svi njegovi dodaci, posebno veze i dokumenti, sobom nose i da se na njima radi kao da se korisnik nalazi u kancelariji.

Sve su češće i dominantne ocene da je vreme *PC* prošlo i da će njihova upotreba biti sve ređa. Razlog tome je njihova glomaznost sa jedne strane, a samim time i neprenosivost, a sa druge, bez obzira koliko to zvučalo nerazumno, tehnološka zastarelost. *PC* su nastali kao posledica miniturizacije mejnfrejmova. Mejnfrejmovi, pored ostalih nedostataka, imali su i taj što su bili glomazni i nisu bili multifunkcionalni. Samim tim, nisu bili dostupni široj javnosti jer ih nisu mogli koristiti amateri. Potreba da se računari učine versatilni i jeftini i, samim time, dostupni većem broju korisnika, doveli su do toga da se računari znatno umanje i da se u obliku *PC* prvo ponude amaterima koji su ih sami sklapali,

a kasnije sistematski od 1981. godine od strane *IBM*-a kao kompletni sistemi kojima je nakon kraće obuke mogao da „upravlja“ svaki prosečni pojedinac.

Ta potreba za miniturizacijom se nastavila nakon stvaranja prvih *IBM PC*, kao i niza klonova koji su usledili. Istini za volju, *IBM* (koji je u celini bio veoma konzervativna kompanija) još dugo je nakon 1981. godine ostao kod svojih modela *PC* sa nešto modernizovanom softverskom tehnologijom. No, drugi proizvođači, koji su se ubrzo pojavili na tržištu da bi konkurisali kvazi-monopolnom položaju *IBM*, počeli su da proizvode manje sisteme, da bi se kao ključni korak u miniturizaciji pojavilo prvi prenosivi laptop računar. Od onda pa nadalje miniturizacija, smanjenje gabarita *PC* računara, postala je dominantna tendencija.

Dve pojave su zadale odlučujući udarac *PC* računarima. Jedan su pametni mobilni telefoni, a drugi su tableti i njihovi derivati – dualne sprave koje se mogu koristiti kao tableti kada je odvojen gornji deo ili kao mali prenosivi računari kada im se priključi tastatura. Taj trend negiranja klasičnih *PC* je pojačan činjenicom da su ove dualne sprave mesto *Android* platforme na kojoj su nastale, dobile *Windows* konfiguraciju i za entuzijaste *Windows* sistema dobili male *PC*. Na pametnim sistemima, iako *Android*ne konfiguracije, danas se skoro sve može obavljati kao na *PC*. Slova su manja pa se teže čitaju i prsti moraju biti manji ili precizniji u kucanju poruka, ali praktički sve je skoro isto. Ta preterana miniturizacija slova i komandi je razlog što se novi pametni telefoni pojavljuju u sve većem formatu. No, i tu će se verovatno morati iznaći neko umereno rešenje u kom će ekrani biti relativno mali, a čitljivosti komande nešto veće. To se, pre svega, vidi na nizu ručnih satova koji imaju karakteristike pametnih telefona, iako su im ekrani veličine samog sata, u svim domenima od telefoniranja, preko primanja poruka svih vrsta pa čak i pravljenja slika. No, novi faktor je u tome što *Windows* namerava da svoju novu platformu *10* prilagodi i za pametne mobilne telefone. Tako će afideosi *Windows*-a sada imati mogućnost da i na svojim pametnim telefonima operišu u njima poznatom i dragom sistemu.

3. Osnovni inovativni (?) elementi *Windows*-a 10

Tri su inovativna elementa. Prvi je činjenica da će *Windows* biti primenljiv na svim platformama od *PC*, preko tableta do mobilnih telefona.

(1) To označava širenje upotrebe *Windows* na sve postojeće oblike IT komunikacije. Pokušaj pre svega *Google*-a da stvaranjem platforme *Android* stvori konkurenciju i eventualno dominantnu platformu komunikacije – nije uspeo.

Tableti uz novu mogućnost primene platforme *Windows* mnogo su primamljiviji i poželjniji od onih sa platformom *Android*. Prvo, *Android* tableti traže novu obuku u odnosu njihove upotrebu za sve one koji su navikli na platformu *Windows*. Drugo, *Android* tableti ne samo da traže novu obuku, već nisu u mnogim domenima, pre svega u pisanju, dostigli lakoću i promenljivost koje ima platforma *Windows*. To se odnosi i na mobilne telefone. No, kako će se oni prilagoditi sa svim svojim aplikacijama platformi *Windows* ostaje tek da se vidi.

(2) Drugi je da će za pojedince primena platforme *Windows 10* biti besplatna na svim platformama. Naravno, kada se radi o tabletima, da bi se ta besplatna operacija obavila, oni već moraju da rade na *Windows*-ima 8 ili 8.1. Za sada nije jasno šta će se dešavati sa tabletima koji operišu na sistemu *Android*. No, imajući u vidu pohlepu *MSN*, sva je verovatnoća da će oni koji budu želeli *Windows 10* morati da plate da ga dobiju.

MSN nikada nije bio rad da se odrekne uzimanja novca za svoje programe. Davanje besplatno *Windows*-a 10 posledica pokušaja da se uguši platforma *Android*, i to pre svega na tabletima ili tabletima sa tastaturom i pametnim mobilnim telefonima, a ne neka filantropska akcija. *MSN* je ocenio da davanjem nekih programa besplatno samo jača njegov monopolistički položaj. To ide dotle da se pored *Windows*-a 10 korisnicima nudi i novi *Internet Explorer*, besplatno. Osim toga, na mobilnim telefonima će biti moguće koristiti najtraženiji *Windows*-ovu aplikaciju, a to je *Microsoft Office*, isto tako besplatno. Borba za svetsku dominaciju traži određene žrtve i *MSN* se odlučio da ih uradi.

(3) Treće je da će se u novoj platformi *Windows 10* naći neka poboljšanja, pre svega sa stanovišta starih navika korisnika kada se radi dostupnosti spiska programa koji su montirani od strane *Windows*-a i samih korisnika, kao što je to bilo u *Windows*-ima 7, kao i nekih novih unapređenih rešenja rada na *Windows*-ima. Posebna dorada se ogleda u tome što će *Windows*-i 10 biti tako uređeni da će se moći na svim platformama taktilno (prstima) upravljati procesima.

Najveća galama i kritika kada se radilo o *Windows*-ima 8 je podigla nova radna ploča koja je bila sastavljena od kockica sa nazivima programa. Korisnici *Windows*-a su već kroz nekoliko verzija bila navikli da u baru na radnoj površini imaju komandu kojoj se prilazi celini spiska svih aplikacija koje se nalaze u računaru. Oni bi to mogli obaviti jednim klikom, dok se u *Windows*-u 8, da bi se dobio celi spisak programa instaliranih u računaru, moralo ići na mnogo složenije postupke. To je, naravno, promenjeno u *Windows*-u 10 na taj način što su na polaznom prozoru prisutna oba načina rada – i onaj sa kockicama i kompletan spisak svih instaliranih programa.

No, postoji i četvrta bitna promena koja se mnogo ne reklamira i o kojoj se mnogo ne govori, a koja može biti ključna. Već je pomenuto da će *Windows* verzija 10 biti poboljšana u domenu taktatilnog korišćenja ekrana. Naime, ova verzija će biti prilagođena korišćenju miša, ali i prstiju za upravljanje i kontrolisanje računara. Time će ona biti osposobljena da se univerzalno koristi na svim postojećim platformama. No, time se postiže još nešto. Miševi kao ingeniozne sprave u momentu njihovog pojavljivanja i sve vreme njihovog korišćenja, polako, ali sigurno idu u zasluženu penziju. Sa opadanjem korišćenja *PC* opašće i korišćenje miševa. No, taktaktilna dominacija upravljanja računarima otvara novo polje istraživanja.

To polje istraživanja odavno muči informatičare i do sada su postignuti mali pomaci unapred. Radi se o verbalnom, jezičkom, zvučnom komandovanju računara. Komandovanje glasom je jako komplikovana pojava. Razlog je prost. Svaki pojedinac na svoj način izgovara pojedine reči. Stvar se usložnjava pojavom da mi kada govorimo ne izgovaramo celu reč već samo jedan njen deo, dok slušalac sam konstruiše na osnovu onoga što je čuo reč koja je izgovorena. Otuda česti nesporazumi u komunikaciji. No, to za glupu mašinu koja nema mašte da dokonstruiše reči predstavlja nepremostiv problem. Ako ne komandujete *SIRI* (program za jezičke komande *Ajфона*) na engleskom jeziku sa američkim akcentom, dobićete razne čudne rezultate. Postoje kod *Google*-a, kada se radi o pretraživaču, ili na pametnim mobilnim telefonima, mogućnost govorne komande. Na početku upotrebe rezultati su mršavi, ali vremenom program se donekle navikne na vaš govor i koliko-toliko pravilno reaguje.

Sa prelazom na dominantno takttilno upravljanje računarom, *MSN* je sebi otvorio prostor i problem glasovnog upravljanja računarom. U verziji 10, *Windows* pravi iskorak i u tom domenu. Ne veliki, ali ipak iskorak. Postojeće na njemu program sličan *SIRI* iz *Ajфона* koji će biti sposoban da omogući donekle upravljanje računarom putem glasovnih komandi i da daje odgovore na usmeno postavljena pitanja. Time se otvara na ozbiljan način sledeće poglavlje razvoja računarstva i IT tehnologija. Sve dok se ne omogući dominantna glasovna komunikacija između čoveka i računara (i to za većinu svetskih jezika), neće se moći govoriti o stvarnom razvoju računarstva. Bez obzira na to koliko smo fascinirani napretkom IT tehnologija, postignuto predstavlja samo „detinstvo“ razvoja IT. Zakoračenje u zrelost IT će započeti tek funkcionalnom verbalnom komunikacijom između čoveka i mašine. *MSN* sa *Windows*-ima 10 donekle započinje, pored ostalih kao što je *Google*, taj proces.

Da na kraju napomenemo, *Windows 10* će ponuditi kao deo svoga besplatnog paketa i novi prerađeni internet pretraživač. Razlog tome nije jasan, ali svi oni koji su imali muke sa instalacijom *IE 11* i njegovim radom verovatno će u tome naći opravdanje. Činjenica da je u osnovi *IE* veoma star program koji je samo dograđivan, a nije suštinski rekonponovan, možda je takođe razlog

Davanje besplatno *Windows-a 10*, sa svim inovacijama koje to prate, nije neki milosrdni čin. To je samo pokušaj i strategija da se *Windows-i* i *MSN* nametnu kao dominantni operativni sistem na svim platformama za vreme koje dolazi. To je pitanje uticaja, ali i para.

4. Kako će se stvari odvijati

Kada ovaj tekst stigne do čitalaca, proces skidanja *Windows 10* će se uglavnom završiti. Krajem jula 2015. započelo je skidanje, koje je išlo po fazama, ali dosta zgusnutim. U momentu pisanja teksta (početak juna 2016) postojala je sve veća halabuka oko toga da će ceo poduhvat predstavljati debakl. Razlozi tome se traže u činjenici da će oko milijardu korisnika biti ti koji će očekivati skidanje *Windows-a 10*. Koliki će biti broj korisnika prava bespravnog preuzimanja tog programa, to će znati samo *MSN*, ali svakako broj će biti impozantan.

No, bez obzira na broj, nema razloga očekivati debakl. *MSN* je svima za koje je smatrao da mogu biti kvalifikovani za preuzimanje *Windows-a 10* poslao tokom juna predlog da se prijave za preuzimanje tog programa. Svaki takav korisnik je dobio kao naznaku beli kvadrat, karakterističan za *MSN*, sa molbom da se registruje kao budući korisnik *Windows-a*.

Bilo je potrebno da se pojedinac prijavi, a to će moći da se ostvari sve do juna 2016. godine, na taj apdejt (*Update*). Tu je dobio instrukcije da je njegovo prijavljivanje notirano i da čeka dalje instrukcije. Kada na njega dođe red, *MSN* će ga obavestiti šta treba da radi. Korisnik neće morati odmah da postupi po instrukcijama, već će to moći da uradi i kasnije, tokom cele godine dana. To je sve. No, i ako nema za sada nikakvih uputstava, one će verovatno uslediti, bilo bi pametno da sve ono što mu je bitno presnimi i sačuva na spoljnoj memoriji tako da bi sve to mogao ponovo da instalira kada dobije novu platformu.

Da li će doći do debakla? Verovatno da neće. Kao prvo, ovom prenotacijom *MSN* je obezbedio da unapred napravi raspored skidanja nove platforme. Kao drugo, ne treba zaboraviti da je *MSN* svakog prvog utorka u mesecu slao svojim korisnicima unapređenja za postojeću platformu, te je stekao iskustvo kako snabdevati novim sistemskim fajlovima veoma veliki broj korisnika. Tu se

u stvari radi samo o dva problema. Prvi je posedovanje dovoljno velikog servera ili većeg broja servera koji mogu da obave takav zadatak. Drugo, posedovanja odgovarajućeg ili odgovarajućih softverskih programa koje to mogu obaviti i kontrolisati.

Glavne prepreke će biti kod primalaca. Računari koji primaju novu platformu moraju da imaju određene karakteristike koje su naznačene u prenotaciji, poglavito slobodnog prostora na glavnom disku. Drugi je kvalitete veze. Od kvaliteta veze će zavisti tačnost, brzina i potpunost prenosa nove platforme.

5. Da li treba skidati novu platformu?

To je pitanje individualne odluke. Mnogi će se nećkati jer su navikli na svoje postojeće platforme. Uvođenje nove platforme uvek znači učenje i prilagođavanje. To mnogima koji su se jedva privikli na one platforme koje koriste neće odgovarati. Treba voditi računa o tome da će *Windows 10* biti platforma na kojoj će se *Windows*-i ubuduće razvijati. Sve novo i naprednije će biti na njoj bazirano. Ukoliko se ne iskoristi ponuda da se bazična verzija *Windows*-a *10* dobije besplatno, može se desiti da se kasnije mora skidati uz neku naplatu. Naravno, postoji uvek mogućnost da se koristi neka alternativna platforma, ali svi dosadašnji pokušaji da se prevaziđe *Windows* nisu imali uspeha. Ostaje pitanje izbora. Srećom, *MSN* je odredio godinu dana za razmišljanje.

Pitanje da li treba ili ne preuzeti *Windows 10* jeste u stvari besmisleno, kao ono o jajetu i kokoški. Ukoliko se ne preuzme *Windows 10*, kad-tad će se to morati uraditi jer će sva poboljšanja i unapređenja biti vršena na osnovu početne pozicije te platforme. Kasnije preuzimanje za sada nosi sa sobom penal od oko 2.000 SAD dolara. Pitanje je koliko će *MSN* naplaćivati kasnije. No, stvar nije samo u novcu. Ostajanje na platformama 7 ili 8.1 znači zamrzavanje u vremenu. Ne samo da će *MSN* prestati jednog momenta da šalje unapređenja sistema, već će potpuno obustaviti sve oblike podrške za te platforme, pa šta bude. U svakom slučaju, onaj koji ne bude preuzeo platformu *10* ostaće da visi u vremenu, radeći na platformi koja će polako, ali sigurno zastarevati.

Činjenica je da i danas još uvek skoro polovina korisnika platforme *Windows* radi na zastarelim rešenjima. Onaj ko putuje u SAD, ako ide sa *Windows 10*, može mu se lako desiti ako u nekoj firmi pokuša nešto da uradi sa svojim fajlovima da mu se oni neće otvoriti jer ponuđeni računar radi na nekoj od starih verzija. To je jedan šok koliko su prosečni korisnici *Windows*-a, ali i drugih stvari u Zapadnom svetu u zaostatku za nekima od ovdašnjih korisnika. Razlog

je prost. Novac. Treba ulagati velike svote za originalne programe, za njihovo instaliranje i obuku kadrova za rad na njima. Prelazak sa jednog na drugi sistem, osim kada se radi o pojedinačnom korisniku, neisplative su, pa makar one bile i besplatne, što za kompanije nije slučaj. No, i za pojedince prelazak na novu platformu predstavlja na neki način izdatak. Ne plaća se sam program, ali adaptacija na novu platformu nije nikada jednostavna i zahteva dosta rada, truda, a često i prilagođavanja.

Novac, Novac. To je osnova besplatnog lansiranja platforme 10. Ukoliko bi većina pojedinaca korisnika, a većina će to očitó uraditi, preuzela i počela da radi na platformi 10, onda će se desiti nakon godinu ili dve da će *Microsoft* imati svetski monopol.

6. Budućnost koja nas čeka

Dovoljno je da *Microsoft* preko platforme 10 vlada Severnoameričkim, Evropskim i Australijskim kontinentom, pa delimično i Azijskim, pa da bude nesporni vladar sveta. On će tada moći da diktira sve. Kako će se razvijati platforma 10, da li će biti novih platformi, koliko će da koštaju, da li će biti obavezne ili ne. Ne samo to. *Microsoft* nikada nije obznanio kakve sve veze ima sa računarima svojih korisnika. Zna se pouzdano, a to apdejtovanje pokazuje, da *Microsoft* može nesmetano da „uđe“ u svaki računar koji koriste njegove platforme. Da li baš može da utvrdi i ime i lokaciju korisnika je manje važno, no, verovatno je da sa malo truda preko nekih od dodatnih aplikacija kao što su oni za karte i tome slično, može ako želi i da utvrdi i ime i mesto gde se računar nalazi.

S obzirom na to da *Microsoft* može da prati i kontroliše sve procese koji se dešavaju u nekom računaru, on je na izvoru ogromnog izvora podataka koje dobija posredstvom svojih intruzivnih kanala.

Osnovni izvor uticaja i bogatstva danas su informacije. Ukoliko neko kao *Microsoft* može da uđe u bilo koji računar, da prati procese njegovog rada i da dobije sve informacije koje taj računar procesira, onda je on stvarno na izvoru moći i uticaja. Nikada do sada velike kompanije, osim što su stalno naglašavale da imaju svoje odbrambene organizme, nisu ni na koji način komentarisale ili se oglasile o mogućnosti da *Microsoft* uđe u njihove baze podataka preko svojih programa. To je jedno od onih tajnovitih pitanja koje na neki način određuju savremeni svet, ali pitanja o kojima, iako se o svemu i svaćemu piše, nisu nikada na dnevnom redu. Logički zaključak je da velike pa i one manje kompanije koje

masovno koriste *Microsoft* ima sa njim neki dogovor, o kojem se ne govori, koji omogućava da te kompanije sačuvaju svoje baze podataka, a da u njih niko ne može da uđe. Jer velike kompanije, ono što iznad svega čuvaju, jesu njihove baze podataka i njihove informacije. Svako curenje informacija velikih kompanija se direktno iskazuje u stvaranju masovnih troškova raznih vrsta, ali i slabljenju tih kompanija na svetskom tržištu.

No, tajna i misterija ostaje. O njoj se uopšte ne govori dok se o ulasku *Microsoft* u računare pojedinaca i nađe po neki napis, pa i po neki protest. Ti protesti, posebno kada je reč o platformi *10*, nešto su učestali i *Microsoft* je javno obećao da će neke od tih svojih kanala kontrolisati, možda čak i ukinuti. No tome se ne mora pojedini korisnik mnogo radovati.

Nije slučajno što je sve dominantnija tendencija da se pojedincima nametne korišćenje od strane *Microsoft*-a takozvanog „oblaka“. Taj oblak nije ništa drugo do neki veći server, koji ima dosta velike kapacitete, lociran negde u svetu, a kojem je pristup omogućen na osnovu naloga koji dobija od korisnika. Tako svaki korisnik oblaka može u određenoj meri besplatno, a kasnije mora da plaća to što mu konkretni oblak čuva sve podatke kojeg je on u njega delegirao. Prednost oblaka je mala, ali dvostruka. Prva se sastoji u tome što, kada dođe do kvara na disku, svi fajlovi (ili barem oni najvažniji) sačuvani su drugde i mogu se promenom hard diska ponovo skinuti na taj novi disk. Druga prednost, koja može biti značajna za one koji rade u kancelariji pa posle toga kod kuće ili dosta putuju, jeste u tome što svuda i sa svakog mesta posle ukucavanja svoje šifre mogu pristupiti svojim datotekama. Naravno, veliki igrači IT imaju korist jer, sa jedne strane, imaju kontrolu svih fajlova nekog pojedinca, sa druge mu to naplaćuju. Ne radi se uopšte o malim parama. Ukoliko oblak kao sistem zaživi, ima da naplaćuje kod pola milijarde ili više korisnika mesečni ili godišnji paušal koji će iznositi najmanje milijardu ili čak i više milijardi dolara godišnje.

Nema milosti. Sve se radi da bi se dobili novci. Platforma *Windows 10* tako omogućava *Microsoft*-u da sada plasira svoje reklame svim korisnicima njegovih usluga. Prvi eksperiment koji je naišao na veliki otpor jeste da *Microsoft* igrice obavezno dobijaju reklame. No, sprema se i aktivnost koja će omogućiti *Microsoft Office*-u da prikazuje reklame iako se taj program plaća za skidanje i korišćenje. Pošto će *Microsoft* imati sve manje konkurencije, pošto će biti dominantan u svetskim razmerama, on će diktirati šta će se i kako će se raditi i kako će se narodu uzimati nove pare. To što je *Microsoft* najprofitabilnija kompanija u privatnom vlasništvu na svetu, pa nikome ne mora da polaže račun, izgleda

Bilu Gejtsu uopšte ne smeta² da kao Baja Batak samo gomila pare, pare. Sve više je mogućnosti u njegovim rukama i on će ih i dalje neumorno koristiti.

Vladimir Štambuk

University of Belgrade, Faculty of Political Sciences, Serbia

WINDOWS 10 – AT THE EDGE OF THE THEETS

Abstract: *Rarely, only once before, did Microsoft offer the public something for free. This time it is Windows 10 platform. The reasons are not altruistic. The reason is that in that way Microsoft is aiming to be, if not the only then, the dominant provider of computer platforms for the whole world. The fiasco with Windows 8 proved to be a initiative to make Windows 10 free download for a period of one year. That period is now eanning out and Microsoft has to a large point succseded to emerge as a very important factor in PC and oxilery mashines, tas a dominant factor. It shall remain so for years and will decide of the destiny of users almost autonomly.*

Keywords: *Windows 10, Windows Platform, free download, implications of free download, future of Windows*

² Bil Gejts je i najbogatiji čovek na svetu sa bankovnim računom od preko 56 milijardi dolara, godišnje procene već skoro deceniju unazad po Forbsu.